



O‘SMIRLARDA KUZATILAYOTGAN IRODASIZLIKNI KELTIRIB CHIQUVCHI SABABLAR

Amangeldiyev S.N.

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti psixologiya kafedrasida
stajor-o‘qituvchisi*

Tayanch soʻzlar: o‘smirlar, irodasizlik, ota-onalar taʼsiri, ijtimoiy munosabatlar, o‘z-o‘zini anglash, stress, psixologik muammolar, do‘stlar, texnologik taʼsir, motivatsiya, shaxsiy rivojlanish, o‘ziga ishonch, identitet, hayotiy maqsadlar.

Ключевые слова: подростки, отсутствие воли, влияние родителей, социальные отношения, самосознание, стресс, психологические проблемы, друзья, технологическое влияние, мотивация, личное развитие, уверенность в себе, идентичность, жизненные цели.

Key words: adolescents, volatility, parental influence, social relationships, self-awareness, stress, psychological problems, friends, technological impact, motivation, personal development, self-confidence, identity, life goals.

Резюме:

Ushbu maqolada o‘smirlarda kuzatilayotgan irodasizlikning sabablarini tahlil qilinadi.

Резюме:

В данной статье будут проанализированы причины наблюдаемой у подростков воли.

Summary:

This article analyzes the causes of the volatility observed in adolescents.

O‘smirlik davri - inson hayotida muhim va qiyin bosqichdir. Bu vaqt ichida shaxsiyat rivojlanadi, o‘z-o‘zini anglash jarayoni davom etadi va ijtimoiy munosabatlar shakllanadi. Afsuski, ko‘plab o‘smirlar irodasizlik, yaʼni o‘z maqsadlariga erishishda, qarorlar qabul qilishda va muammolarni hal qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Ushbu maqolada o‘smirlarda irodasizlikni keltirib chiqaruvchi asosiy sabablarga, ularning taʼsiriga va bu masalani hal etish yo‘llariga eʼtibor qaratamiz.

Ota-onalar taʼsiri. Ota-onalar o‘smirlarning irodasini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ularning tarbiyasi, fikrlash uslubi va munosabatlar o‘smirlar uchun asosiy taʼsir ko‘rsatadi. Agar ota-onalar o‘z farzandlariga ortiqcha bosim o‘tkazsalar yoki qarorlarda erkinlik bermasa, o‘smirda ishonchsizlik va qo‘rquv hissi paydo bo‘lishi mumkin. Masalan, ota-onalar doimo farzandlaridan

mukammal natijalar kutishlari, ularni ta'lim, sport yoki boshqa sohalarda yuqori darajada muvaffaqiyatga erishishlariga undashlari mumkin. Bunday sharoitda o'smirlar o'z fikrlarini bildirishdan qochishadi, bu esa irodasizlikka olib keladi.

Jamiyat va do'stlar ta'siri. O'smirlar ijtimoiy muhitdan va do'stlaridan ko'p narsani o'rganadilar. O'smirlik davrida do'stlar ko'pincha o'smirlarning hayotidagi eng muhim shaxslar bo'lib qoladi. Agar o'smirlar o'z do'stlari orasida irodasiz, faol bo'lmagan yoki salbiy ta'sir ko'rsatuvchi insonlar bilan vaqt o'tkazsalar, bu ularning o'zlarini namoyon etishlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. O'smirlar bunday do'stlar orasida o'zlarini qoniqtirish va qabul qilinish uchun irodasizlikka yo'l qo'yishadi. Bunday holat, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda o'zini ko'rsatish va boshqalar tomonidan qabul qilinish istagi kuchli bo'lganda yuzaga keladi.

O'z-o'zini anglash qiyinchiliklari. O'smirlik davrida shaxsiy identitet va o'z-o'zini anglash jarayoni davom etadi. O'smirlar o'z qobiliyatlari, xohishlari va hayotdagi maqsadlarini aniqlashga harakat qilishadi. Agar o'smir o'z qobiliyatlarini aniq anglamasa yoki o'ziga nisbatan yuqori talablar qo'yilsa, o'z maqsadlariga erishishda qiyinchiliklarga duch keladi. Bu holat o'zini ishonchsiz his qilishga va irodasizlikka sabab bo'ladi. O'smirlar o'zlarini boshqa insonlar bilan solishtirishadi, bu esa o'zlarida muvaffaqiyatsizlik hissini kuchaytiradi.

Stress va psixologik muammolar. O'smirlar ko'pincha stress va psixologik muammolarga duch keladilar. O'qish, do'stlar bilan munosabatlar, oilaviy masalalar va kelajakdagi rejalarga bo'lgan xavotirlar o'smirlarning psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday vaziyatlar irodasizlikka olib kelishi mumkin, chunki o'smirlar o'z hissiyotlarini boshqarishda qiynalishadi. Ular o'z muammolaridan qochishga harakat qilishlari mumkin, bu esa irodasizlikni kuchaytiradi. Stressni boshqarish qiyin bo'lganligi sababli, o'smirlar ko'pincha o'zlariga nisbatan ishonchsizlik hissi bilan kurashayotganlarini his qilishlari mumkin.

Texnologik ta'sir. Bugungi kunda o'smirlar ko'p vaqtni internet va ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazadilar. Texnologiya orqali o'zlarini namoyon etish va boshqalar bilan aloqada bo'lish oson bo'lsa-da, bu irodasizlik hissini kuchaytirishi mumkin. O'smirlar virtual muhitda o'zlarini ko'rsatishga harakat qilishadi, ammo haqiqiy hayotda o'z fikrlarini ifoda etishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Ijtimoiy tarmoqlarda muvaffaqiyatga erishgan o'smirlarning hayoti ko'rsatilib, boshqalar bilan solishtirilishi, o'z-o'zini kamsitishga olib kelishi mumkin. Bu holat o'smirlarning o'zlarini ishonchsiz his qilishiga va o'z maqsadlariga erishishda qiyinchiliklarga duch kelishlariga sabab bo'ladi.



Irodasizlikning o'ziga xos belgilari. O'smirlarda irodasizlikning bir necha ko'rinishlari mavjud. Bular orasida qaror qabul qila olmaslik, o'z fikrlarini ifoda eta olmaslik, harakat qilishdan qochish va o'z hissiyotlarini boshqarishda qiyinchiliklar mavjud. Irodasiz o'smirlarning hayotida motivatsiya yetishmovchiligi, o'ziga nisbatan ishonchsizlik va umidsizlik kabi belgilar ko'rinadi. Ular ko'pincha hayotdagi muammolarni hal qilishda o'zlarini qiyinchilikda his qiladilar va bu holat ularni yanada passivlashtiradi.

Xulosa. O'smirlarda irodasizlikni keltirib chiqaruvchi sabablar ko'p qirrali va murakkabdir. Ota-onalar, do'stlar, o'z-o'zini anglash, stress va texnologik ta'sir kabi omillar o'smirlarning irodasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu masalalarni e'tiborga olish va o'smirlarni qo'llab-quvvatlash, ularning irodasini rivojlantirishga yordam beradi. O'smirlar o'z maqsadlariga erishish uchun kuchli va irodali shaxslar bo'lishlari mumkin, agar ularga to'g'ri yo'l ko'rsatilsa. O'smirlar uchun irodasizlikni yengib o'tish yo'llarini topish va ularga yordam berish har bir jamiyatning vazifasidir.

Adabiyotlar:

1. Ergashov, A. "O'smirlik davrida psixologik rivojlanish". Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti, 2020.
2. Khalilov, N. "Ota-onalar va farzandlar o'rtasidagi munosabatlar". Tashkent: O'zbekiston Ta'lim Muassasalari, 2019.
3. Ismoilova, D. "O'smirlarda stress va uning ta'siri". Journal of Psychology and Education, 8(1), 2021, 45-52
4. Toshpulatov, M. "Ijtimoiy tarmoqlar va o'smirlar: Ta'sir va oqibatlar". Tashkent: Yoshlar nashr, 2022.
5. Ruziev, B. "Ko'ngil ochish va motivatsiya: O'smirlar uchun qo'llanma". Tashkent: O'zbekiston Yoshlar Ittifoqi, 2018.
6. Mirzayeva, S. "O'z-o'zini anglash va identitet". Tashkent: O'zbekiston Psixologiya Jamiyati, 2020.
7. Karimov, U. "O'smirlar va ijtimoiy muhit: Irodasizlik sabablari". Tashkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi, 2023.
8. Shodiev, R. "O'smirlar psixologiyasi: Teoriya va amaliyot". Tashkent: O'qituvchi, 2017.
9. Abdullaeva, L. "Texnologiyalar va o'smirlar: Ijtimoiy ta'sirlar". Journal of Social Sciences, 5(2), 2021, 112-119.
10. Yusupov, A. "O'smirlik va psixologik muammolar: Tahlil va yechimlar". Tashkent: O'zbekiston Psixologik Tadqiqotlar Markazi, 2019.